

Įvadas. Vilniaus kalba: naujas tyrimų etapas

Loreta Vaicekauskienė

Lietuvių kalbos institutas

loreta.vaicekauskiene@sociolingvistika.lt

Šiame teminiame žurnalo numeryje skelbiami mokslinio projekto „Kalba Vilnius II: miestas ir kalbos įvairovė“ (2012–2014) rezultatai. Drauge su savo pirmtaku „Kalba Vilnius I: Vilniaus kalbos vaidmuo šiandieninėje Lietuvoje“ (2010)¹ projektas žymi naują sociolingvistinių Vilniaus kalbos studijų etapą, pradėtą po kelių dešimtmečių pertraukos nuo pirmųjų, daugiausia Laimos Grumadienės atliktų tyrimų.

Šiandieniniams projektams suburta tyrėjų grupė, todėl jie kompleksiškesni, turi gerokai platesnį teorinį, metodinį ir empirinį pagrindą. Vilniečių kalbos ypatybės ne tik aprašomos deskriptyviai, bet ir siejamos su vartotojų tapatybės raiška ir tos tapatybės išoriniais vertinimais.

Naujuosiuose Vilniaus kalbos tyrimuose vadovaujamosi teoriniu požiūriu, kad žmonėms ne tik būdinga komunikacinėje situacijoje prisitaikyti (lingvistiniais terminais – akomoduoti) prie kito žmogaus kalbos, bet juos veikia ir „instinktyvus poreikis turėti socialinę tapatybę“ (Chambers 1995: 250). Vartoseną yra variantiška būtent dėl kalbos vartotojų tapatinimosi su skirtingais socialiniais tipais ar kategorijomis ir dėl kalbos variantams suteikiamų atitinkamų sociokultūrinių verčių (plg. Kristiansen 2004). Kalbėtojai paverčia kalbos variantus socialiai reikšmingais socialinės kategorijos nario ir stiliaus konstrukto elementais ir drauge su nekalbiniais požymiais (tam tikra elgsena, veiklomis, pomėgiais, apranga, išvaizda ir pan.) naudoja juos savo socialinei tapatybei ir stiliui kurti (žr. Agha 2007, Pennycook 2007, Eckert 2008).

Kadangi vidinės tapatinimosi paskatos visada yra priklausomos nuo *išorinės* jas įteisinančios percepcijos (plg. Thornborrow 2004: 165–167), projektų teorinė prieiga papildyta *kalbėtojų vertinimo* ir *kategorizavimo* aspektu. Pasitelkdami vadinamąsias ideologines schemas – tam tikrus kalbos bendruomenės suformuotus gatavus vaizdinius, sociumo nariai vertina vienas kitą pagal vartojamus kalbos variantus (Johnstone 2009: 159–160, cit. iš Phrao, Maegaard, Møller and Kristiansen 2014: 3). Šitai žmonės suskirstomi į tam tikrus tipus ir nustatoma savo vieta

¹ Abu projektus rėmė Lietuvos mokslo taryba; daugiau žr. <http://www.sociolingvistika.lt/kalba-vilnius.htm>.

visuomenės struktūroje. Teigiama, kad šiuolaikiniuose miestuose būtent tokiu būdu sisteminamos žinios apie miesto bendruomenę (plg. Hudson 1996: 237). Socialinės tapatybės teoretikų teigimu, ši vertinanti ir klasifikuojanti socialinė tvarka dažniausiai grindžiama stereotipiniais vaizdiniais – įsitikinimu, kad visiems kategorijos nariams būdingos tos pačios savybės, o pati kategorija yra homogeniška (Hogg and Abrams 1988: 65, cit. iš Maegaard 2005: 57). Prieskyra grupei ar tipui atitinkamai sukuria lūkestį apie tikėtiną jos nario elgseną ar savybes (Antaki and Widdicombe 1998: 4), o mitologizuotas kolektyvinis žinojimas apie tai, kokiai kategorijai žmogus priklauso, komunikacinėje situacijoje padeda pasirinkti elgsenos su tuo žmogumi strategiją (plg. Hudson 1996: 207–208). Mūsų atveju svarbu tai, kad socialinius stereotipus apie kalbėtojo asmens savybes, interesus, veiklą, išprovokuoja ir *kalbos variantai* ir šitaip ilgainiui imama stereotipizuoti pati kalba (Garrett, Williams and Evans 2005: 39–42, 49–50, Plichta ir Preston 2005).

Sociolingvistikos teorijoje skiriami trys kalbos kintamųjų tipai pagal kalbos variantų įsisąmoninimo laipsnį: 1) vadinamieji indikatoriai ženklina grupės ar kategorijos narystę, jie varijuoja tik socialiai, t. y. vieni ar vienokio dažnumo variantai būna būdingi vienai, kiti – kitai kalbėtojų kategorijai; 2) markeriai, arba žymikliai, varijuoja ir socialiai, ir stilistiškai, t. y. kalbėtojai neformaliomis aplinkybėmis vartoja vieną, o kalbėdami formaliai (sąmoningai ar pasąmoningai) renkasi artimesnį rašytinei/bendrinei kalbai variantą, ir galiausiai 3) stereotipai – variantai, kurie pastebimi ir aptariami visoje bendruomenėje, kurie daugiau ar mažiau sutartinai laikomi kurios nors kalbėtojų grupės požymiu (plg. Labov 1971).

Mūsų tyrimai apima visus tris minėtus vilniečių kalbos variantų tipus ir abi perspektyvas – tiek tapatybės konstravimo, tiek jos atpažinimo ir (stereotipinio) vertinimo ir taip įtvirtina pagrindinę sociolingvistikos mokslo įžvalgą, kad kalbos skirtumų, skirtingų kalbos ženklų socialinės vertės visada yra *kolektyvinio* reikšmės kūrimo proceso pagrindas ir padarinys (Pharao, Maegaard, Møller and Kristiansen 2014: 5).

Per beveik trejus metus, kiek truko čia aptariami Vilniaus kalbos projektai, sukaupta keli šimtai valandų vilniečių kalbos įrašų ir apie 180 val. išrašų, reprezentuojančių skirtingo amžiaus, lyties, išsilavinimo, socialinių grupių, tautinės kilmės vilniečių kalbą. Šios medžiagos pagrindu parengti du reprezentatyvūs duomenų bankai: 35 val. Vilniaus paauglių kalbos tekstynas ir per 80 val. vilniečių interviu bazė „Kalba Vilnius“ (beveik 120 sociolingvistinių interviu su 18–85 m.

amžiaus vilniečiais)². Empirijos analizė atlikta derinant kiekybinius, eksperimentinius (CLAN pagrindo tekstynų, PRAAT ir SPSS analizės) ir kokybinius (etnografijos, kokybinio interviu ir viešojo diskurso analizės) metodus.

Iš projekte taikytų tyrimų metodų lietuvių kalbotyroje visiškai naujas yra pašamonių kalbėtojo vertinimo eksperimentas (angl. SEE, *Speaker Evaluation Experiment*), mūsų pritaikytas remiantis Kopenhagos universiteto eksperimentalistų pašamonių nuostatų tyrimų metodika (be kitų, žr. Kristiansen 2009, 2010), todėl šio tipo eksperimentinius metodus aptarsiu kiek išsamiau³.

Eksperimentiniai tyrimai, per kalbėtojo vertinimą išryškinantys socialines kalbėjimo būdų, stilių ir formų reikšmes, vykdomi jau beveik šeši dešimtmečiai (jų pradininkai – Kanados socialinės kalbos psichologijos atstovai (žr. Lambert, Hodson, Gardner and Fillenbaum 1966). Tiriami tiek kalbos variantų kompleksai (atskiros atmainos ar kalbos), tiek – ypač pastaraisiais metais – atskiri pavieniai variantai. Pavyzdžiui, gali būti atliekami subjektyvios reakcijos testai, kur klausytojų stereotipai išgaunami pateikiant jiems skirtingų žmonių kalbos dažniausiai garsinių ištraukų (vadinamųjų stimulų) ir prašant apibūdinti ar įvertinti kalbėtojus. Vertinimo anketose arba pateikiamos savybės, arba atvirojo klausimo forma prašoma, kad vertintojai patys įrašytų (nurodytą skaičių) kalbančiojo asmens apibūdinimų/būdvardžių ir pan. Nurodant savybes dažnai naudojamos vadinamosios Likerto skalės, kur vertinamas tos pačios savybės balansas, daugiau ar mažiau neigiamos ir teigiamos reikšmės (pvz., *protingas–ganėtinai protingas–nei protingas, nei kvailas–pokvailis–kvailas* ir pan.) (naujausiuose tyrimuose vietoj žodžiais nusakomų savybių gali būti naudojamos ir iliustracijos). Asmens vertinimo savybės grupuojamos į „socialinio statuso“ ar „viršenybės“, „kompetencijos“, „asmens patrauklumo“, „dinamizmo“ savybių grupes, skirtas patikrinti stimulų reprezentuojamų atmainų prestižą ir atitinkamai jų vartosenos gyvybingumą. Jei leidžia tyrimo apimtis, rekomenduojama derinti skales ir atvirusius atsakymus: skalės gerai tinka statistiniam apdorojimui ir leidžia kontroliuoti atsakymus, o kokybiniai vertintojų

² Vilniečių interviu bazė prieinama viešai: <http://kalbavilnius.sociolingvistika.lt/>. Ji pirmiausia skirta bendriesiems Vilniaus kalbos bruožams, jų koreliacijoms su amžiaus, lyties, socialinės grupės ir stiliaus kintamaisiais, suaugusiųjų vilniečių kalbinėms nuostatom Vilniaus kalbos, sakininės žiniasklaidos ir bendrinės kalbos atžvilgiu tirti, tačiau taip pat gali būti vertingas šaltinis sakininės kalbos ir diskurso, kultūros ir miestų tyrėjams.

³ *Sąmoningų* nuostatų eksperimentų nemažai yra atlikusi Daiva Aliūkaitė ir jos studentai (be kitų, žr. Aliūkaitė 2009, 2010, Aliūkaitė ir Merkytė-Švarcienė 2012); pirmuosius lietuviškus *pašamonių* nuostatų tyrimus žr. Vaicekauskienė 2012, Vaicekauskienė, Aliūkaitė 2013.

apibūdinimai papildo tyrėjo programuojamą vertinimo diapazoną naujomis, neretai netikėtomis savybėmis ir citatomis, nors jų analizė reikalauja gerokai daugiau laiko (plg. Garrett, Williams and Evans 2005: 39–42).

Siekiant išvengti subjektyvių individualių veiksnių, paprastai tiriamąją kalbos ypatybę ar atmainą reprezentuoja bent du ar daugiau skirtingų stimulų (arba skirtingi stimulai pateikiami identiškoms vertintojų auditorijoms). Kitas eksperimento variantas yra vadinamasis kaukės testas (angl. *matched-guise test*)⁴, kur tarp leidžiamų įrašų pakartojamas tas pats kalbantysis, bet jis kalba vienu atveju viena, kitu – kita atmaina arba vienu atveju jo ištartame sakinyje pasitaiko socialiai jautri fonetinė ypatybė, kitu – nepasitaiko (Hudson 1996: 212–214). Techninės galimybės šiandien taip pat leidžia atlikti eksperimentus naudojant instrumentiškai manipuliuotus įrašus, t. y. pakeičiant juose reikiamas fonetines, prozodines ar kitas ypatybes aktualiomis (žr., pvz., Pharaoh, Maegaard, Møller, Kristiansen 2014).

Kad situacija būtų kuo mažiau dirbtinė, eksperimentai gali būti organizuojami natūralioje aplinkoje, kur į žmones natūraliai kreipiamasi viena ar kita kalbos atmaina ir žiūrima jų reakcijos skirtumų (be kitų, žr. Kristiansen 1997, Hudson 1996: 214). Organizuoti eksperimentus vertintojams natūralioje aplinkoje, nors ir sudėtinga, tačiau neįkainojama ne tik metodiniu, bet ir teoriniu požiūriu, kadangi esama empirinių duomenų, įrodančių lemiamus nuostatų skirtumus priklausomai nuo to, kiek vertintojai supranta tyrimo tikslus (plg. Kristiansen 2009, 2011). Teigiama, kad jei klausytojai patiria, kad yra klausiami apie kalbą, jų atsakymuose dėmesys bus nukreiptas į tą nuostatų sritį, kuri koncentruojasi į bendruomenės normą, dažniausiai – oficialiąją, preskriptyviąją (žr. Preston 2009: 115–117, Garret 2010: 57). Taigi, kai norima kontroliuoti nuostatų lygmenį tyrimo tikslų atžvilgiu, stengiamasi užtikrinti, kad vertintojai nesužinotų, jog tyrėjai yra kalbininkai ir kad jiems rūpi kalbos variantai: stimulai parengiami tokie, kad kuo natūraliau derėtų prie tyrimo aplinkos ir tiriamos kalbos ypatybės kuo mažiau kristų į akis. Tyrimas ir tyrėjai pristatomi nekonkretizuojant tyrimo krypties (kalbotyros), užduotis formuluojama nukreipiant dėmesį į kalbėtoją, ne į jo kalbą. Kaip pavyko išgauti pašamonines nuostatas, visada patikrinama (žodžiu ar raštu) kontroliniu klausimu po eksperimento: vertintojų prašoma pasakyti, koks, jų manymu, buvo tyrimo tikslas.

⁴ Lietuviškas termino atitikmuo „kaukės testas“ (plg. Čekuolytė 2010) yra perimtas iš danų kalbos (da. *maske-test*). Terminas remiasi metafora, kad kalbėtojas, vienu atveju vartodamas vieno stiliaus ar atmainos kalbos variantus, o kitu atveju – kito, tarsi užsideda skirtingos tapatybės kaukes.

Pasąmoningų nuostatų metodas parankus tuo, kad jis nukreipia vertintojo motyvaciją pasirodyti politiškai teisingam ar mandagiam. Nežinant tyrimo tikslų įsijungia, Prestono terminais, automatinis procesingas ir išgaunama tyrėjui aktuali *asociacija* tarp kalbos variantų ir kalbėtojo socialinių savybių (plg. Preston 2009: 123). Be abejonės, vertintojas čia sąmoningai kontroliuoja savo atsakymą, tačiau ne kalbos variantiškumo atžvilgiu.

Apskritai kalbos socialinis vertinimas, kaip bet kuri kita kompleksiška kognityvinė operacija, yra sąmoningų ir pasąmoninių veiksmų mišinys. Paprastai komunikacinėje situacijoje kalbėtojų dėmesys būna nukreiptas į turinį, ne į formą, tačiau jei forma skiriasi nuo tos, kurios tikimasi ar kuri būdinga pačiam klausytojui, ji gali patraukti dėmesį; tokiais atvejais suaktyvinamas tiek sąmoningas, tiek pasąmoninis lygmuo (Preston 2009: 107–108) ir gali būti išprovokuoti stereotipai. Dar kartą pabrėšiu – toks sąmoningumo lygmuo nėra tas pat, kas sąmoningas žinojimas, jog esi prašomas įvertinti kalbėtoją *pagal jo kalbos ypatybes*.

Projekte atliktų konkrečių pasąmoninių nuostatų eksperimentų aprašus galima rasti šiame numeryje publikuojamuose straipsniuose. Aurelija Čekuolytė (2014a) ir Ramunė Čičirkaitė (2014), be kita ko, eksperimentuoja su stereotipine laikoma vadinamojo vilnietiško ilginimo ypatybe, mano pačios (Vaicekauskienė 2014a) eksperimentas skirtas vilniečių merginų socialinių grupių tarties variantams ir jų atspindžiams viešojo diskurso socialiniuose stereotipuose. Greta eksperimentinių tyrimų, šiame rinkinyje Jolitos Urbanavičienės (2014) pirmą kartą sistemingai aptariamos nuo socialinių kintamųjų (kalbėtojo amžiaus, lyties, socialinio statuso ir veiklos pobūdžio) priklausančios vilniečių kirčiavimo ypatybės, leidžiančios prognozuoti Vilniaus kalbos kitimą, ir pristatomi Daivos Aliūkaitės (2014) atlikti instrumentinio tyrimo duomenys apie vilniečius vienijančią būdingą tarties ypatybę – vadinamąjį balsių trumpinimą. Pora straipsnių skirta viešajame metakalbiniame diskurse stereotipizuojamai Vilniaus jaunimo leksikai: Aurelija Čekuolytė (2014b) aptaria jaunimo keiksmažodžių socialines reikšmes, o Inga Vyšniauskienė (2014) – pirmojo Vilniaus paauglių tekstyno pagrindu atliktą anglišku ir rusišku intarpų vartoseną, be kita ko, susijusią su etniniu Vilniaus rajonų žymėtumu. Įdomu, kad daugelis projekte tirtų su Vilniaus kalba susijusių stereotipų ir neretai neigiamomis laikomų vilniečių kalbos ypatybių nemažina aukšto Vilniaus kalbos statuso lietuvių kalbos bendruomenėje. Dėl asociacijos su didžiausiam ir prestižiškiausiam Lietuvos miestui Vilniui priskiriamomis socialinėmis reikšmėmis Vilniaus kalba konceptualizuojama kaip geriausia lietuvių kalbos atmaina (Vaicekauskienė 2014b). Tai neabejotinai gali būti reikšminga viešosios kalbos raidai, todėl Vilniaus ir standartinės kalbos santykiai ir kaitos scenarijai lieka vertingas ateities tyrimų klausimas.

Norėtusi tikėtis, kad projekto rezultatai paskatins gretinamuosius kitų Lietuvos miestų kalbos variantiškumo tyrimus, kurie leistų pamatuoti potencialią Vilniaus kalbos įtaką regioniniams standartams, o lietuvių kalbotyroje ims rasti diskusija dėl miestų kalbos variantiškumo terminijos. Dabartiniai ideologizuoti terminai kaip „ilginimas“, „trumpinimas“, „normos/dėsnių nepaisymas“ neatitinka šiuolaikinio kalbotyros diskurso reikalavimų.

Visų projekto tyrėjų vardu dėkoju šimtams savanorių vilniečių už mums padovanotą savo kalbą, pagalbą atliekant eksperimentus ir leidimą naudoti įrašus moksliniais tikslais. Už kruopštų darbą ačiū projekto duomenų statistinius skaičiavimus atlikusiam sociologui Kristijonui Vaicekauskui, sakininės medžiagos išrašinėtojomis Emilijai Čekuolytei, Inesai Didikaitei, Simonai Ševelytei, Ievai Toleikytei, o už kolegiškas pastabas – anoniminiams straipsnių recenzentams.

Literatūra

- Agha, Asif. 2007. *Language and Social Relations*. Cambridge University Press.
- Aliūkaitė, Daiva. 2014. Būdingųjų vilniečių tarties bruožų beiškant: 25–35 m. vilniečių balsių trumpinimo polinkiai. *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.
- Aliūkaitė, Daiva. 2010. Naujasis dialektas: galimas tarminio kalbėjimo vertinimo scenarijus. *Respectus Philologicus* 18, 41–57.
- Aliūkaitė, Daiva. 2009. Bendrinės kalbos vaizdinių tikslumas: kvazistandarto problema. *Respectus Philologicus* 16 A, 160–187.
- Aliūkaitė, Daiva, Erika Merkytė-Švarcienė. 2012. Bendrinės kalbos regionai jaunujų lietuvių kalbos bendruomenės narių požiūriu: kompetencija ir vaizdiniai. *Kalbos kultūra* 85, 155–177.
- Antaki, Charles and Sue Widdicombe. 1998. Identity as an achievement and as a tool. In Charles Antaki and Sue Widdicombe (eds.) *Identities in Talk*. London: Sage. 1–14.
- Chambers, Jack K. 1995. *Sociolinguistic Theory: Linguistic Variation and its Social Significance*. Blackwell.
- Čekuolytė, Aurelija. 2014a. Streetwise, Active and Cool: How Do Vilnius Adolescents Perceive Their Peers' Linguistic Identity? *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.

- Čekuolytė, Aurelija. 2014b. *He blet nachui was in a shop: Swearing Practices and Attitudes to Swearing among Vilnius Adolescents.* *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.
- Čekuolytė, Aurelija. 2010. Jaunimo požiūris į angliškus žodžius suaugusiųjų kalboje. *Kalbos kultūra* 83, 322–341.
- Čičirkaitė, Ramunė. 2014. Vilnietiško balsių ilginimo socialinė reikšmė. Moksleivių pasąmoningųjų nuostatų tyrimas. *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.
- Eckert, Penelope. 2008. Variation and the indexical field. *Journal of Sociolinguistics* 12/4, 453–476.
- Garrett, Peter, Angie Williams and Betsy Evans. 2005. Accessing social meanings: Values of keywords, values in keywords. *Acta Linguistica Hafniensia* 37, 37–54.
- Garret, Peter. 2010. *Attitudes to Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hogg, Michael A. and Dominic Abrams. 1988. *Social identifications. A social psychology of intergroup relations and group processes*. London: Routledge.
- Hudson R. A. 1996. *Sociolinguistics. Second edition*. Cambridge University Press.
- Johnstone, Barbara. 2009. Pittsburghese shirts: Commodification and the enregisterment of an urban dialect. *American Speech* 84 (2), 157–75.
- Kristiansen, Tore. 2011. Attitudes, ideology and awareness. In Ruth Wodak, Barbara Johnstone and Paul Kerswill (eds.) *The SAGE handbook of sociolinguistics*. Sage, 265–279.
- Kristiansen, Tore. 2010. Investigating language in space: Experimental techniques. In Peter Auer and Jürgen Erich Schmidt (eds.) *Language and Space. An International Handbook of Linguistic Variation*. Volume 1: *Theories and Methods*. HSK Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 528–549.
- Kristiansen, Tore. 2009. The macro-level social meanings of late-modern Danish accents. *Acta Linguistica Hafniensia* 41 (1), 167–192.
- Kristiansen, Tore. 2004. Social meaning and norm-ideals for speech in a Danish community. In Adam Jaworski, Nikolas Coupland and Dariusz Galasiński. *Metalanguage. Social and Ideological Perspective*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter. 167–192.
- Kristiansen, Tore. 1997. Language Attitudes in a Danish Cinema. *Sociolinguistics. A Reader and Coursebook*. Mac Millan Press Ltd., London, 291-305.
- Labov, William. 1971. The study of language in its social context. In Joshua A. Fishman (ed.) *Advances in the sociology of language* Vol. 1. The Hague: Mouton. 152–216.

- Lambert, W. E., Hodson, R. C., Gardner, R. C., and Fillenbaum, S. 1966. Evaluational reactions to spoken languages. *Journal of Abnormal and Social Psychology* 66 (1), 44–51.
- Maegaard, Marie. 2005. Language attitudes, norm and gender. A presentation of the method and results from a language attitude study. *Acta Linguistica Hafniensia* 37, 55–80.
- Pennycook, Alastair. 2007. *Global Englishes and transcultural flows*. Routledge.
- Pharao, Nicolai, Marie Maegaard, Janus Spindler Møller and Tore Kristiansen. 2014. Indexical meanings of [s+] among Copenhagen youth: Social perception of a phonetic variant in different prosodic contexts. *Language in Society* 43 (1), 1–31.
- Plichta, Bartłomiej and Dennis R. Preston 2005: The /ay/s Have it. The perception of /ay/ as north-south stereotype in United States English. *Acta Linguistica Hafniensia* 37, 107–130.
- Preston, Dennis R. 2009. Are you really smart (or stupid, or cute, or ugly, or cool)? Or do you just talk that way? In Marie Maegaard, Frans Gregersen, Pia Quist and J. Normann Jørgensen (eds.) *Language attitudes, standardization and language change*. Oslo: Novus forlag. 105–129.
- Thornborrow, Joanna. 2004. Language and identity. In Linda Thomas, Shan Wareing et al. *Language, society and power. An introduction*. Routledge. 157–172.
- Urbanavičienė, Jolita. 2014. Vilniečių kalbos vardažodžių kirčiavimas: sinchroninis Saussure'o ir Fortunatovo dėsnis. *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.
- Vaicekauskienė, Loreta ir Daiva Aliūkaitė. 2013. Overt and covert evaluation of language varieties in the Lithuanian speech community. In Tore Kristiansen and Stefan Grondelaers (eds.) *Language (De)standardisation in Late Modern Europe: Experimental Studies*. Oslo: Novus. 97–124.
- Vaicekauskienė, Loreta. 2014a. Graži ar protinga? Socialinės Vilniaus merginų tarties variantų reikšmės ir diskurso stereotipai. *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.
- Vaicekauskienė, Loreta. 2014b. Didmiestis ir sostinė *geriausios lietuvių kalbos* percepcijose. *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.
- Vaicekauskienė, Loreta. 2012. Language standards in a post-modern speech community: cosmetic touch ups and ongoing changes. *Lituanus. The Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences* 58 (2), 58–72.
- Vyšniauskienė, Inga. 2014. Corpus Analysis of Russian and English Resources in Vilnius Adolescents' Speech. *Taikomoji kalbotyra* 6, <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/numeris/2014-6>.